

OD REDAKTORA

Dwa poprzednie numery *Zeszytów Prasoznawczych* poświęcone były mediom europejskim (ZP 3/2022) i amerykańskim (ZP 4/2022). W tym numerze patrzemy na media z perspektywy globalnej. Ten rok w naszym kwartalniku otwieramy zbiorem artykułów dotyczących najróżniejszych wyzwań, jakie w ostatnich miesiącach i latach przynosiły relacjonowane przez dziennikarzy kryzysy (pandemia i wojna) oraz dynamiczne zmiany zachodzące pod wpływem rewolucji cyfrowej i nowych technologii.

Oddajemy w ręce czytelników numer różnorodny pod względem tematów podejmowanych przez autorów, których zainteresowania badawcze kierują naszą uwagę w stronę rozmaitych problemów związanych na przykład z relacjonowaniem w mediach dramatycznych wydarzeń, czemu poświęcone są trzy pierwsze teksty. Kolejne pokazują natomiast gwałtowny przebieg procesów zachodzących w ostatnich latach pod wpływem digitalizacji, globalizacji i rozwoju technologii, które zmieniają zarówno sposób funkcjonowania i finansowania mediów (o czym piszą Jolanta Dzierżyńska-Mielczarek oraz Maciej Zweiffel), jak i sposób konsumowania medialnych treści (m.in. o kompulsywnym sprawdzaniu informacji, poczty czy nieposkromionej chęci surfowania pisze Łukasz Buksa).

Ewolucję gatunków dziennikarskich pokazują artykuły Katarzyny Ostrowskiej oraz Krzysztofa Stępnika, który w swoim tekście przypomina Mary Sheepshanks, redaktorkę feministycznego pisma *Jus Suffragii*. Artykuł o brytyjskiej aktywistce i dziennikarce publikujemy w dziale „Z historii mediów”.

Pierwszy tegoroczny numer *Zeszytów* zamykamy w momencie, kiedy zbliża się rocznica rosyjskiej inwazji na Ukrainę, a za naszą wschodnią granicą wciąż trwa wojna i nieustannie nasi sąsiedzi walczą w obronie swej ojczyzny i wolności. Od roku w mediach społecznościowych zaobserwować można nasilenie działań dezinformacyjnych dotyczących konfliktu, reakcji Zachodu czy ludności pochodzenia ukraińskiego. Podejrzone treści dotyczące wojny w Ukrainie były przedmiotem analiz, których wyniki zaprezentowali w swoim tekście medioznawcy z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Małgorzata Kowalska-Chrzanowska i Przemysław Krysiński uczestniczyli w nowatorskim projekcie „Zgłoś Trolła”, o którym piszą w artykule otwierającym ten numer *Zeszytów*.

Medialne relacje z wojny w Ukrainie są przykładem globalizacji tematyki dziennikarskiej, o czym przekonuje Małgorzata Laskowska w tekście przybliżającym

ideę globalnej etyki mediów w ujęciu Stephena J.A. Warda. Kanadyjski badacz etyki mediów zwracał uwagę, że zbyt często w medialnych relacjach funkcjonuje wyraźne rozróżnienie między informacjami „krajowymi” i „zagranicznymi”, mimo że żyjemy w coraz bardziej zglobalizowanym świecie i wielu problemów nie da się dokładnie omówić i zrozumieć tylko z perspektywy krajowej albo tylko z zagranicznej. Ward postulował, by każdej informacji przekazywanej przez dziennikarzy towarzyszyła perspektywa globalna.

Kryzysy ostatnich lat pokazują, że nie tylko w przestrzeni światowej, lecz także lokalnej występują tematy, które są wspólne znaczeniowo dla wielu społeczności na świecie. Do przykładów takiej problematyki należy m.in. wojna w Ukrainie, migracja, zmiany klimatyczne, ale też pandemia COVID-19. Relacje z pierwszej i trzeciej fali epidemii wirusa SARS-CoV-2 w Polsce były przedmiotem analiz podejmowanych w ramach interdyscyplinarnego projektu prowadzonego przez autorki artykułu, którego tytuł zawiera najważniejsze pytanie badawcze: „Czy media osławiają lęk przed koronawirusem?”. Praca zespołu psychologów i medioznawców pozwoliła w 2020 roku określić, jakie elementy przekazów medialnych dotyczących epidemii COVID-19 budziły w ich odbiorcach największy lęk. Badania respondentów powtórzone na tej samej grupie badanych w 2021 roku pomogły ustalić, jak z upływem czasu zmieniał się poziom lęku związanego z informacjami na temat pandemii. Badaniom respondentów towarzyszyły analizy zawartości medialnych przekazów publikowanych na informacyjnych portalach: *rzeczpospolita.pl*, *onet.pl* i *gazeta.pl*.

Wiarygodne źródła informacji oraz nieograniczony dostęp do nich są punktem wyjścia rozważań prowadzonych przez autorów kolejnych artykułów, którzy omawiając problemy związane z rozwojem technologicznym, pokazują jednocześnie inne ważne wymiary globalizacji mediów.

Współczesnym problemem o zasięgu ponadnarodowym jest uzależnienie od telefonu, dotykające w wielu krajach coraz większej grupy zwłaszcza młodych ludzi. Łukasz Buksa opisał w swoim artykule zjawisko zwane w Polsce fonoholizmem, a w zachodniej literaturze definiowane jako *problematic mobile phone use* lub *smartphone addiction*. Na polskim rynku dostępne są tylko dwie monografie poświęcone fonoholizmowi: pierwsza z 2013 roku, a druga wydana w 2022 roku, autorstwa badacza, który właśnie na łamach *Zeszytów* prezentuje przegląd najnowszych badań dotyczących uzależnienia od telefonu oraz nowych uzależnień behawioralnych, w tym uzależnień od nowych technologii, *technological addictions*.

Inne konteksty zmian technologicznych poruszają w swoich artykułach badacze analizujący skutki postępującej digitalizacji. Jolanta Dzierżyńska-Mielczarek przedstawia nowy sposób finansowania prasy na przykładzie płatnego dostępu do usług medialnych. Taki model przyjęła np. *Gazeta Wyborcza*, która jako jeden z pierwszych dzienników w Polsce wprowadziła płatne subskrypcje cyfrowe. Rewolucję cyfrową w przemyśle wydawniczym omawia z kolei Maciej Zweiffel w artykule recenzyjnym, którego punktem wyjścia była wydana w 2021 książka Johna B. Thompsona pt. „Book Wars. The Digital Revolution in Publishing”.

W dziale „Z życia naukowego” czytelnik znajdzie również recenzję najnowszej książki Wojciecha Kajtocha pióra Aleny Podviazki oraz sprawozdanie z V Światowego Forum Mediów Polonijnych, którego uczestnicy wielokrotnie podkreślali międzynarodowe skutki kryzysów relacjonowanych przez dziennikarzy oraz nowych rozwiązań technologicznych, które z jednej strony ułatwiają pracę reporterów, a z drugiej wpływają na nasz sposób korzystania z mediów i zmiany społeczno-kulturowe.

Wszystkie problemy poruszane na łamach wiosennego numeru *Zeszytów* mają swój wymiar globalny. Warto o tym pamiętać podczas lektury, do której serdecznie zapraszamy.

Magdalena Hodalska

 orcid.org/0000-0001-9620-5913

redaktor naczelna ZP

